

Anotace rozsudku ze dne 11. prosince 2012 ve věci č. 59608/09 – *Sampani a ostatní proti Řecku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že tím, že žáci romského původu (stěžovatelé, případně jejich děti) nebyli integrováni do hlavního vzdělávacího proudu, došlo k porušení zákazu diskriminace (čl. 14 Úmluvy) při výkonu práva stěžovatelů na vzdělání (čl. 2 Protokolu č. 1). Každé rodině stěžovatelů Soud přiznal náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 eur. Zároveň doporučil přijetí konkrétních individuálních opatření k nápravě (viz níže).

(i) Okolnosti případu

Stěžovatelé, 140 osob romského původu náležejících do 38 rodin, obývají lokalitu Psara u města Aspropyrgos. 98 z nich jsou nezletilí ve věku 5-15 let, 42 z nich jsou jejich rodiče či zákonní zástupci.

V září 2008 byla v Aspropyrgosu zřízena 12. základní škola, která měla nahradit pobočku 10. základní školy (způsob poskytování vzdělání v této pobočce Soud označil za diskriminační v rozsudku *Sampanis a ostatní proti Řecku*, č. 32526/05, rozsudek ze dne 5. června 2008). Ve 12. základní škole se měly vzdělávat děti romského i neromského původu. Spádová oblast této školy byla totožná se spádovou oblastí 9. a 10. základní školy. Navzdory tomuto úmyslu a přes snahu veřejného ochránce práv byly nicméně ve 12. základní škole vzdělávány jen romské děti. Rodiče dětí většinové populace odmítly své děti do této školy zapsat a zároveň bylo romským dětem zabráněno zapsat se do jiné než 12. základní školy, což aktivně podpořili starosta města i hejtman kraje.

Před začátkem školního roku 2008-2009 byla budova 12. základní školy vykradena a značně poškozena. Ředitel školy informoval ministerstvo a místní úřady, že stav budovy znemožňuje poskytování účinného vzdělávání a představuje riziko pro žáky i učitele. Opatření potřebná pro zajištění vzdělávání ve 12. základní škole – opravy tříd, výstavba dvou dalších tříd, instalace topení a toalet, výstavba školního hřiště, dodání učebnic vhodných pro vzdělávání dětí neovládajících řečtinu, úprava trasy školního autobusu – nicméně nebyla přijata.

Stejný stav věcí panoval i ve školním roce 2009-2010.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1

Soud připomněl, že romská menšina je s ohledem na svou minulost ovlivňující i přítomnost zvláště zranitelnou menšinou, která vyžaduje zvláštní ochranu. Při přijímání normativního rámce i individuálních rozhodnutí musí proto být jejich potřebám a způsobu života věnována zvláštní pozornost (srov. *Oršuš a ostatní proti Chorvatsku*, č. 15766/03, rozsudek velkého senátu ze dne 16. března 2010).

Dále Soud připomněl svá zjištění týkající se poskytování vzdělávání v pobočce 10. základní školy ve školním roce 2005/2006, která učinil ve výše uvedeném rozsudku *Sampanis a ostatní proti Řecku*. Konstatoval, že přes snahu a záměry Ministerstva školství se situace během období let 2008-2010, které byly předmětem jeho přezkumu v projednávaném případě, nijak významně nezměnila. Budova školy zůstala stejná, jen bylo změněno její jméno. Byť byla vyvinuta snaha, aby byli do školy zapsáni i žáci z většinové populace, nestalo se tak. Soud si též povšiml, že třem romským žákům, kteří splňovali všechny předpoklady pro studium na běžné základní škole, nebylo umožněno se zapsat na jinou než 12. základní školu. Dále Soud připomněl, že veřejný ochránce práv školu charakterizoval jeho „ghetto školu“. Materiální vybavení školy navíc bylo takové, že téměř znemožňovalo smysluplnou výuku, na což příslušné orgány nijak nereagovaly. Stěžovatelům též nebyly

poskytnuty učebnice, které by s ohledem na jejich nedostatečnou znalost řečtiny byly pro ně vhodné a Ministerstvo školství na jejich žádost o uzpůsobení vzdělávacího programu jejich potřebám a začlenění do jiné školy nijak nereagovalo. Soudu také neuniklo, že zejména starosta města místo aby zjednal urychlenou nápravu, nic ve věci s odkazem na potřebu vyhnout se dalším incidentům ze strany rodičů dětí z většinové populace nepodnikl a navíc prohlásil, že segregace je nevyhnutelnou nutností a jelikož si „cikáni dobrovolně vybrali život v odpadcích, které sami generují“ a „věnují se trestné činnosti“, „nemohou vyžadovat, aby jejich děti mohly s ostatními žáky sdílet stejné třídy“. Plánované sloučení 11. a 12. základní školy se neuskutečnilo. Dle Soudu se tedy nelze divit, že během druhého školního roku, kdy takové podmínky panovaly, velká část žáků do školy přestala docházet.

Byť Soud uznal, že zajištění vzdělávání romských dětí naráží na značné obtíže v řadě evropských států, a to zejména s ohledem na kulturní zvláštnosti této menšiny a nepřátelské reakce rodičů dětí z většinové populace, řecké orgány pro výše popsanou situaci, kdy bylo s romskými žáky zacházeno odlišně a méně příznivě, nepřinesly žádné objektivní a rozumné odůvodnění. Pro odůvodnění odlišného zacházení z důvodu rasy, barvy pleti či etnického původu jsou navíc třeba zvláště silné a pádné důvody. Došlo proto k porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1.

b) K použití článku 46 Úmluvy

Soud řeckým orgánům doporučil, aby stěžovatele, kteří jsou ještě ve věku základní školní docházky, zapsal do jiné veřejné školy v daném regionu, a stěžovatele, kteří jsou starší, zapsal do „škol druhé šance“ či škol pro dospělé, které byly ustaveny v rámci programu celoživotního vzdělávání Ministerstva školství.